Original Article Open Access

The Iranian Association of Medical Law

Medical Law Journal

2022; 16(57): e52

Journal Homepage: http://ijmedicallaw.ir

The Bioethics and Health Law Institute

Corona and the Humanbeings Right to Social Security from a Human Rights Perspective

Seyedeh Latifeh Hosseini[1], Zeinab Esmati[2*]

1. Department of Law, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran.
2. Department of Law, Ka.C, Islamic Azad University, Karaj, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: The spread of the corona virus has caused concern and insecurity for all citizens; Various agencies such as the Ministry of Health in the domestic dimension and the World Health Organization in the international dimension, Steps have been taken to address this deadly virus. Among the measures that these institutions can take by using other capacities in times of corona crisis is The generalization of public social security premiums is aimed at protecting the sick and ultimately reducing the spread of the disease. Thus, the main purpose of the present study is legal analysis of The right of people with Quid 19 to social security insurance as a human right against the effects of Corona.

Method: This research is theoretical and the research method is descriptive-analytical. Data collection was also done with reference to documents and in a library manner.

Ethical Considerations: In all stages of writing the research, while respecting the originality of the texts, honesty and trustworthiness have been observed.

Results: In this article, first the concepts and principles of justifying the right to social security in the framework of human rights standards are discussed to finally determine that through legal determination Because of its comprehensiveness, people with coronary artery should be able to access Social Security as a human right that belongs to everyone, regardless of incidental affiliation.

Conclusion: The results of the research show that to achieve lofty human and social goals Including the realization of security in life and to improve the standard of living of human beings in order to control the prevalence of coronary heart disease and cut the transmission chain, the right to social security is accepted as a human right.

Keywords: Human Beings; Social Security; Corona Virus; Human Rights

Corresponding Author: Zeinab Esmati; **Email:** esmati_tehranbar@yahoo.com

Received: May 26, 2021; **Accepted:** November 02, 2021; **Published Online:** October 10, 2022

Please cite this article as:

Hosseini SL, Esmati Z. Corona and the Humanbeings Right to Social Security from a Human Rights Perspective. Medical Law Journal. 2022; 16(57): e52.

© Copyright (2022) Iranian Association of Medical law, Tehran, Iran.

دسترسی آزاد | مقاله پژوهشی

مجله حقوق پزشکی

دوره شانزدهم، شماره پنجاه‌وهفتم، ۱۴۰۱

Journal Homepage: http://ijmedicallaw.ir

کرونا و حق افراد انسانی بر تأمین اجتماعی از منظر حقوق بشر

سیده‌لطیفه حسینی[۱]، زینب عصمتی[۲*]

۱. گروه حقوق، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

۲. گروه حقوق، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: شیوع ویروس کرونا موجبات نگرانی و عدم امنیت روانی همه شهروندان را فراهم نموده است؛ دستگاه‌ها و نهادهای مختلف نظیر وزارت بهداشت در بعد داخلی و سازمان جهانی بهداشت در بعد بین‌المللی، اقداماتی را برای مواجهه با این ویروس کشنده در دستور کار قرار داده‌اند، از جمله اقداماتی که این نهادها با به کارگیری سایر ظرفیت‌ها می‌توانند در شرایط بحران کرونا اتخاذ نمایند، تعمیم حق بیمه تأمین اجتماعی همگانی در راستای حمایت از مبتلایان و در نهایت کاهش شیوع بیماری است. به این ترتیب هدف اصلی پژوهش حاضر تحلیل حقوقی حق انسان‌های مبتلا به کووید-۱۹ بر بیمه تأمین اجتماعی به عنوان حق بشری در مقابل آثار کرونا می‌باشد.

روش: روش تحقیق در این پژوهش روش توصیفی ـ تحلیلی می‌باشد و جمع‌آوری اطلاعات نیز با رجوع به اسناد حقوق بشری و به شیوه کتابخانه‌ای صورت گرفته است.

ملاحظات اخلاقی: در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

یافته‌ها: در این مقاله ابتدا مفاهیم و مبانی توجیهی حق تأمین اجتماعی در چارچوب استانداردهای حقوق بشری مورد بحث قرار گرفته تا در نهایت مشخص شود که از طریق تعیّن قانونی، انسان‌های مبتلا به کرونا به خاطر جامعیت زنجیره‌وار آن باید بتوانند از حمایت‌های تأمین اجتماعی به عنوان یک حق بشری که متعلق به همگان صرف نظر تعلقات عارضی است، برخوردار باشند.

نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که برای نیل به اهداف والای انسانی و اجتماعی، از جمله تحقق امنیت در زندگی و برای ارتقای سطح زندگی انسان‌ها در راستای کنترل شیوع بیماری کرونا و قطع زنجیره انتقال، حق تأمین اجتماعی به عنوان حق بشری پذیرفته شده است.

واژگان کلیدی: افراد انسانی؛ تأمین اجتماعی؛ ویروس کرونا؛ حقوق بشر

نویسنده مسئول: زینب عصمتی؛ **پست الکترونیک:** esmati_tehranbar@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۰۵؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۰/۰۸/۱۱؛ **تاریخ انتشار:** ۱۴۰۱/۱۰۷/۱۸

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Hosseini SL, Esmati Z. Corona and the Humanbeings Right to Social Security from a Human Rights Perspective. Medical Law Journal. 2022; 16(57): e52.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

مقدمه

در دسامبر ۲۰۱۹ مواردی از بیماری مرتبط با التهاب ریه با علت نامشخص در چین گزارش شد. در ۱۰ فوریه ۲۰۲۰، سازمان جهانی بهداشت، این بیماریِ ناشی از کروناویروس جدید را کووید-۱۹ معرفی کرد. همه‌گیری بیماری کروناویروس از هشتم دسامبر سال ۲۰۱۹ به سرعت در چین گسترش یافت. شیوع ناگهانی کرونا از چین به بیش از ۳۰ کشور جهان، باعث شوک جامعه جهانی و به ویژه سیاستگذاران بهداشت در سراسر جهان بوده است. این بیماری بسیاری از مسائل اجتماعی و اقتصادی را تحت‌الشعاع قرار داد. نگرانی ناشی از شیوع این بیماری، بسیار گسترده‌تر از موارد مشابه همین دسته از ویروس‌ها در سال‌های گذشته بود. بررسی‌های تاریخی نشان می‌دهند که حق بر تأمین اجتماعی نقش اساسی در کاهش اثرات اقتصادی ـ اجتماعی در انواع بحران‌ها دارد. میثاق بین‌المللی حقوق فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، تأمین اجتماعی را حق تمام افراد بدون در نظرگرفتن نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، مذهب و گرایشات سیاسی می‌داند. این حق لازمه حیات فردی و اجتماعی افراد است که بر این اساس انسان‌ها حق دارند در مواقع نیاز به آن‌ها کمک شود. در بحران اخیر کرونا نیز، تأمین اجتماعی در بسیاری از کشورها در خط مقدم نبرد با بیماری و نیز کاستن از تبعات آن قرار دارد. عدم توان مالی و نداشتن دسترسی انسان‌ها به امکانات پزشکی لازم و در نتیجه عدم پیگیری مراحل لازم برای درمان به راحتی می‌تواند عامل انتشار و شیوع این بیماری در جامعه باشد. افراد مبتلا که از امکانات پزشکی و بهداشتی برخوردار نباشند می‌توانند به عنوان ناقل، سایر اعضای خانواده را نیز مبتلا کنند و در درجه بعدی، حضور بی‌محافظ آن‌ها در جامعه برای دیگر افراد نیز خطرآفرین است. به عنوان نمونه افراد کار در خیابان که درموقعیت عادی هم شرایط بهداشتی مناسب ندارند و بیش از همه در معرض بیماری هستند و حفظ سلامت و بهداشت یک شهر با وجود افرادی همچون افراد کار که به طور دائم در در فعالیت هستند، در صورتی کاربرد دارد که برنامه‌ریزی اساسی صورت گیرد، به طوری که در مقدمه اساسنامه سازمان بین‌المللی کار، یکی از هدف‌های پیش روی این سازمان، «حمایت از کودکان، نوجوانان و...» قرار گرفته است: مبنای این هدف‌ها، عدالت، برابری و انسان‌دوستی در جهان است و این ارزش‌ها از زمان تأسیس سازمان بین‌المللی کار در سال ۱۹۱۹ تاکنون تغییر نکرده است. ایجاد شرایط مناسب برای تأمین مراجع پزشکی و کمک‌های پزشکی برای عموم در صورت ابتلا به بیماری. (ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق فرهنگی اقصادی و اجتماعی، ۱۹۶۶ م.) تأمین اجتماعی، دغدغه دیروز و امروز انسان‌ها نیست و یقیناً در آینده نیز حوزه‌های گوناگون آن محل تأمل خواهد بود. با توجه به اینکه به بحث تأمین اجتماعی انسان‌ها به مثابه یک حق بشری، در مقابل وضعیت بحرانی مثل کروناویروس به صورت جامع پرداخته نشده است. بنابراین هدف پژوهش حاضر تأکید بر تأمین اجتماعی انسان‌های مبتلا به کروناویروس از منظر حقوق بشر است. بر این اساس، این پژوهش درصدد پاسخگویی به این سؤال است که حمایت از انسان‌ها در برابر آثار کروناویروس با تأکید بر حق تأمین اجتماعی از منظر حقوق بشر چگونه است؟

روش

روش تحقیق در این پژوهش روش توصیفی ـ تحلیلی می‌باشد و جمع‌آوری اطلاعات نیز با استفاده از اسناد و به شیوه کتابخانه‌ای صورت گرفته است.

یافته‌ها

در این مقاله ابتدا با تبیین مفاهیم و مبانی توجیهی حق تأمین اجتماعی در چارچوب استانداردهای حقوق بشری، مبانی نظری ورود سازمان جهانی بهداشت به عنوان یک سازمان بین‌المللی مرتبط با کرونا به عنوان سازمان ذی‌ربط بین‌المللی برای مقابله با آثار کرونا مورد بحث قرار گرفته تا در نهایت مشخص شود که انسان‌های مبتلا به کرونا به خاطر جامعیت زنجیره‌وار آن باید بتوانند از حمایت‌های تأمین اجتماعی به عنوان یک

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

حق بشری که متعلق به همگان صرف نظر تعلقات عارضی است، برخوردار باشند.

بحث

یکی از بخش‌های اصلی و در عین حال مقدماتی در تدوین پژوهش‌های علمی کاربردی، تبیین حوزه‌های مفهومی بحث است. بدین منظور ضروری است تا قبل از آغاز مباحث محتوایی پیرامون موضوع پژوهش، مفاهیم دخیل در تبیین موضوع و مسائل آن توضیح داده شود. این مهم می‌تواند به ایجاد فضای تفهیم و تفاهم میان محقق و مخاطبان بحث کمک کرده و از انحراف و بدفهمی‌های احتمالی جلوگیری کند. در پژوهش حاضر، واژه‌های زیر به معنای ذکرشده به کار رفته است.

۱. تحلیل مفهومی انسان: در نظام بین‌المللی، اگرچه رعایت و احترام به حقوق بشر جهانی در منشور ملل متحد مقرر شده بود، اما ضرورت وجود و تصویب سندی جداگانه سبب شد کمیسیون حقوق بشر بر اساس ماده ۶۸ منشور ملل متحد، ابتدا نخستین سند جهانی حقوق بشری را تحت عنوان اعلامیه جهانی حقوق بشر در ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ و طرح دوم را در ۱۹۶۶ به تصویب رساند، اگرچه اعلامیه جهانی حقوق بشر، معاهده به معنای خاص نبود که بتواند تعهدات حقوقی بر دولت‌ها تحمیل کند، لیکن بیانگر قواعد حقوق بین‌الملل عرفی عام بود که از قبل به رسمیت شناخته شده‌اند و در عمل از سوی دولت‌های عضو جامعه بین‌المللی مورد استناد قرار می‌گرفتند (۱). به طور کلی یگانگی خانواده بشری، شأن و منزلت انسان، حقوق اساسی (حقوق ثابت و غیر قابل انتقال) مرد و زن، محتوای اصول اعلامیه جهانی حقوق بشر را تشکیل می‌دهند. ماده ۱ و ۲ اعلامیه هسته اصلی اعلامیه هستند: ماده ۱ مشتمل بر اصول کلی آزادی، برابری و برادری است، این ماده بیانگر اصلی نظری است که مبین اساس نظریه جهان شمولی است؛ ماده ۲ اعلامیه مذکور از اصل عدم تبعیض سخن گفته است و منظور خود را از فرد انسانی مشخص کرده است: «هر کس می‌تواند بدون هیچ‌گونه تمایز، مخصوصاً از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا هر عقیده دیگر و همچنین ملیت، وضع اجتماعی، ثروت، ولادت یا هر موقعیت دیگر، از تمام حقوق و کلیه آزادی‌هایی که در اعلامیه حاضر ذکر شده است، بهره‌مند گردد»، در نتیجه مفهوم انسان در حقوق بشر معاصر، مفهومی است استعلایی که نه دلالتی بر متافیزیکی‌بودن انسان می‌نماید و نه به معنای هویت الهی این موجود است، بلکه انسان را غیر معطوف به همه عرضیات اعم از تاریخ، دین، قبیله، نژاد، مذهب و... مد نظر قرار می‌دهد (۲).

۲. تحلیل مفهومی حقوق بشر: ایده حقوق بشر به همان قدمت تمدن بشری است، اما حقوق بشر به عنوان موضوع مطالعه، نسبتاً جدید و به تصویب منشور ملل متحد بر می‌گردد حقوق بشر که برای موجودیت انسان‌ها لازمند، موجد حقوق ویژه‌ای می‌باشند که تخطی از آن مجاز نیست. حقوق بشر حداقل حقوقی هستند که هر فردی باید در برابر دولت و هر مرجع عمومی دیگر به خاطر عضویت خود در خانواده بشری صرف نظر از هر ملاحظه‌ای برخوردار باشد (۳).

۳. تحلیل مفهومی کروناویروس: کروناویروس‌ها خانواده بزرگی از ویروس‌ها هستند که از بیماری سرماخوردگی گرفته تا بیماری‌های شدیدتر همانند سندرم تنفسی خاورمیانه (MERS-COV) و سندرم حاد تنفسی (SARS-COV) را شامل می‌شود (۴).

۴. تحلیل مفهومی تأمین اجتماعی: به طور کلی می‌توان گفت که اصطلاح تأمین اجتماعی دارای دو مفهوم مشارکتی و غیر مشارکتی است (۵). تأمین اجتماعی در معنای مشارکتی به «بیمه‌های اجتماعی» اطلاق می‌شود که بر اساس آن برخورداری از تأمین اجتماعی منوط به پرداخت مبلغی تحت عنوان حق بیمه و غالباً داشتن کار یا حرفه‌ای مشخص یا وابستگی خانودگی به فرد شاغل است. پس در این معنی، تأمین اجتماعی یعنی «تأمین اقتصادی شاغلین و افراد خانواده آن‌ها در برابر رویدادهایی که منجر به کاهش یا قطع درآمد و افزایش هزینه‌های آنان در ازای پرداخت حق بیمه می‌شود.» در چنین نظامی علاوه بر بیمه‌شده معمولاً کارفرما و دولت نیز

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

بخش قابل توجهی از حق بیمه را که به نسبت دستمزد محاسبه می‌شود، پرداخت می‌کنند و به اعتبار انتساب به بیسمارک، صدر اعظم وقت آلمان به «نظام بیسمارکی» موسوم است (۶). در معنی غیر مشارکتی، تأمین اجتماعی «دربردارنده مجموعه نهادها و سازمان‌هایی است که بر مبنای همبستگی اجتماعی درصدد رفع نیاز کلیه شهروندان و تأمین اقتصادی آنان در مقابل خطرات اجتماعی است.» تأمین اجتماعی به این معنی تنها شاغلین را دربر نمی‌گیرد، بلکه شامل کلیه آحاد ملت و نیازمندان می‌شود.

۵. مبانی توجیهی حق تأمین اجتماعی افراد مبتلا به کرونا: برخورداری انسان‌ها از حق بر تأمین اجتماعی همانند سایر حق‌های انسانی، مطالباتی هستند نیازمند توجیه، به دیگر سخن این مطالبات بدیهی و بی‌نیاز از استدلال نیستند. در مبانی نظری سه محور اصلی قابل ذکر است: محور اول تحت عنوان کرامت انسانی؛ محور دوم حقوق طبیعی؛ محور سوم امنیت اجتماعی است که در ذیل مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۵-۱. کرامت انسانی: تأمین اجتماعی به سبب دربرگرفتن ابتدایی‌ترین حقوقی که هر انسانی بدون آن از حداقل‌های معیشت بی‌بهره است، جزء مفاهیمی است که به راحتی نمی‌توان از آن عبور کرد. همه انسان‌ها به دلیل انسان‌بودن حق دارند از حداقلی از امکانات زیستی برخوردار شده و در برابر آسیب‌های اجتماعی مورد حمایت قرار گیرند. استانداردهای حقوق بشری، از جمله میثاق بین‌المللی حقوق فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی تأمین اجتماعی را حق همگانی دانسته و تعبیه امکانات جهت نیل به این هدف را از وظایف دولت‌ها اعلام کرده است (۷).

شأن و منزلت انسانی اصلی است که بر اساس آن هیچ انسانی وسیله و ابزار نیست، به همین ترتیب باید با وی به گونه‌ای رفتار شود که انسانیت اقتضا دارد و غایت اراده انسان به این معنی است که انسان را به عنوان موجود عاقل و از آن جهت که انسان است در نظر گرفت و به وی احترام گذاشت (۸). اصل غایت‌بودن انسان بر برابری انسان‌ها در حیثیت انسانی صحه می‌گذارد. استفاده ابزاری از انسان در حقیقت چیزی جز نادیده‌انگاشتن حیثیت انسانی و انکار غایت‌بودن وی نیست (۹).

برای اینکه برابری ارزشی انسان‌ها موجود شود و مورد تجاوز قرار نگیرد، به اقدام آگاهانه انسان‌ها نیاز است و باید در قالب نهاد حق تضمین شود. این امر به خاطر آن است که موقعیت برابر انسان‌ها به بهانه‌ها و دلایل گوناگون نقض نشوند، چه برسد به اینکه برتری و درجه گروهی دلیل و پایه‌ای قرار گیرد برای نادیده‌انگاشتن حق گروهی دیگر (۱۰). به این ترتیب اولاً کرامت ذاتی انسان آن نوع شرافتی است که تمام انسان‌ها به دلیل داشتن توانایی تعقل، تفکر، آزادی، اراده و اختیار و وجهه الهی، به طور فطری و یکسان از آن برخوردارند. این کرامت، یک امر ذاتی و غیر قابل انفکاک و انتزاع از انسان است، یعنی تصور انسانیت انسان، بدون آن ممکن نیست. تا زمانی که عنوان انسان و بنی آدم بر او صادق است، از کرامت انسانی و حقوق فطری ناشی از آن برخوردار است؛ ثانیاً کرامت بشری چیزی نیست که با ارتکاب جرم و جنایت بر خود یا دیگران یا طبقه پایین اجتماعی و... زائل شود. در واقع آنچه قابل سرزنش می‌باشد، رفتار و فعلی است که انسان انجام می‌دهد، نه ذات او (۱۱). تا زمانی که عنوان انسان و بنی‌آدم بر او صادق است، حرمت و کرامت او ذاتی است. روشن است که این کرامت و حرمت ذاتی نمی‌تواند بدون حقوق ذاتی برای حقیقت انسان متصور شود، زیرا کرامت نوعی ارزش‌دادن و ترجیح انسان از جنبه انسانیت می‌باشد و این معنا، مستلزم آن است که انسان دارای حقوق فطری، طبیعی و اجتماعی مانند حق حیات و نظایر آن باشد (۱۱). اصل کرامت ذاتی انسان اقتضا می‌کند که همه افراد انسانی حق داشته باشند در جامعه به طور محترمانه زندگی کند و از حداقل امکانات مربوط به سلامت جان برخوردار باشند، این امکانات که از جمله حقوق رفاهی است کوتاهی در تأمین سلامت انسان‌ها از طریق شناسایی حق تأمین اجتماعی به منزله عدم توجه به کرامت انسانی خواهد بود، زیرا افراد بشر در طول زندگی خود ممکن است با رویدادهای ناخواسته‌ای همچون بیماری‌های خاص رو به رو شوند. گاهی نیز مجبور به تحمل هزینه‌های بیشتر و اضافی

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

می‌گردند. بیماری، تصادف، بیکاری، ازدواج، سالمندی و مرگ، از جمله رویدادهایی است که می‌تواند متوجه هر انسانی شود (۱۲). امروزه در جامعه جهانی بیماری کرونا حیات انسان‌ها را هدف قرار داده است یکی از راه‌های حفظ حیات انسان‌ها در این شرایط بحرانی اتخاذ تدابیر درمانی، بهداشتی و حمایت اجتماعی در قالب تأمین اجتماعی است.

۵-۲. حقوق طبیعی: همه انسان‌ها به دلیل انسان‌بودن، صرف نظر از هر نوع تعلقات عارضی حق دارند از حداقل امکانات زیستی برخوردار شده و در برابر خطرات و آسیب‌های اجتماعی مورد حمایت قرار گیرند. برخی صاحب‌نظران، برخورداری از تأمین اجتماعی را در برابر بحران‌ها ناشی از حق افرادی می‌شناسند که کار می‌کنند. برخی دیگر تأمین اجتماعی را در زمره حقوق طبیعی می‌دانند. حقوق طبیعی آن دسته از حقوقی است که به خودی خود و بدون نیاز به جعل قانونگذار موجود است و عمیقاً در وجدان بشریت و وجدان هر انسان ریشه دارد. از این رو همه انسان‌ها صرف نظر از حکم قانونی، حق برخورداری از حمایت‌های تأمین اجتماعی را دارند (۱۳). از این رو عده‌ای تأمین اجتماعی را حق مسلم تک‌تک افراد، فارغ از ویژگی‌های مربوط به دین، مذهب، جنس، رنگ، نژاد و... می‌دانند و جامعه را مکلف به تأمین منابع خاص آن می‌کنند (۱۴). به این ترتیب همه کودکان صرف نظر از اینکه در چه موقعیتی قرار دارند باید بتوانند از حق طبیعی تأمین اجتماعی برخوردار باشند تا در صورت مواجهه با شرایط خاص بیماری نظیر بیماری کووید-۱۹ از حداقل امکانات درمانی برخوردار باشند و این‌گونه نباشد که به دلیل نداشتن بیمه و تحمیل هزینه‌های گزاف در شرایط خاصی که بیماری فراگیر است حق افراد سلب گردد.

۵-۳. امنیت اجتماعی: یکی دیگر از مبانی توجیهی وجود تأمین اجتماعی، امنیت اجتماعی جامعه است به گونه‌ای که تأمین اجتماعی مرحله تازه در مسیر تکامل و تحول جامعه انسانی و حاصل برقراری عدالت و امنیت اجتماعی تلقی می‌شود. شیوع ویروس کرونا امنیت اجتماعی را مختل می‌کند امنیت اجتماعی یکی از مهم‌ترین حق‌هایی است که جامعه مطلوب باید در اختیار اعضای خود قرار دهد. در فضای اجتماعی که امنیت وجود نداشته باشد، نمی‌توان از افراد جامعه انتظار حرکت مثبت اجتماعی داشت. اگر امنیت اجتماعی را عدم نگرانی فرد از وضعیت کار، بهداشت، درمان، آموزش و... در جامعه بدانیم، این امنیت اجتماعی بر امنیت وجودی و روانی افراد تاثیرگذار خواهد بود. در شرایطی که امنیت اجتماعی ـ روانی افراد دچار مخاطره شود، تعاملات آنان با دیگران دچار اختلال شده و زمینه برای بروز انواع آسیب‌های اجتماعی فراهم می‌شود. در فضای اجتماعی که امنیت وجود نداشته باشد، تعاملات اجتماعی در حوزه عمومی با سردی و احتیاط انجام می‌شود و زمینه برای ایجاد انواع تنش‌های اجتماعی فراهم می‌آید. نظام تأمین اجتماعی با تهیه حداقل‌هایی در حوزه کار، بهداشت، آموزش و... تا اندازه زیادی به افراد امنیت اجتماعی ـ روانی می‌دهد و از این جهت نقش تنظیمی مهمی ایفا می‌کند (۱۵). تأمین اجتماعی علاوه بر حفظ امنیت اجتماعی، نقش مؤثری در ایجاد رفاه اجتماعی و کاهش مشکلات اقتصادی و آسیب‌های اجتماعی ناشی از ویروس کرونا بر افراد ایفا می‌نماید. تأمین اجتماعی، شامل مساعدت‌ها و خدمات حمایتی نسبت به افراد کم بضاعت که به تنهایی از عهده هزینه زندگی خویش برنمی‌آیند و نیازمند حمایت دیگرانند در نهایت نوعی حمایت از اقشار آسیب‌پذیر جامعه است، در مفهوم عام خود «رفتار اخلاقی» است که افراد یا سرپرستی جامعه به آن مبادرت می‌ورزند، یعنی «بایدهایی» است که مسئولیت انجام آن متوجه فرد و جامعه شده است. حتی اگر تأمین اجتماعی تبدیل به قوانین حقوقی شده باشد باز هم در مقوله اخلاق قرار می‌گیرد. مهم‌ترین دلیل حضور سازمان جهانی بهداشت هم در شرایط کرونا، امنیت اجتماعی جامعه است شیوع ویروس کرونا امنیت اجتماعی را مختل می‌کند، امنیت اجتماعی یکی از مهم‌ترین کالاهایی است که جامعه مطلوب باید در اختیار اعضای خود قرار دهد. به این ترتیب سازمان جهان بهداشت سازمانی بین‌المللی است که به وسیله یک معاهده در چارچوب حقوق بین‌الملل و بر مبنای همکاری دولت‌ها ایجاد شده و دارای شخصیت حقوقی

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

بین‌المللی مستقل می‌باشد، این سازمان علاوه بر حفظ امنیت اجتماعی در چارچوب اهداف و وظایف خود، نقش مؤثری در ایجاد رفاه اجتماعی و کاهش مشکلات اقتصادی و آسیب‌های اجتماعی در زمان بروز بیماری‌های شایع نظیر کروناویروس ایفا می‌نماید. سازمان بهداشت جهانی در دو حوزه پیشگیری (اقدامات پیشگیرانه) و درمانی اصولی را معرفی کرده است. قطره‌هایی که با سرفه یا عطسه از راه بینی و دهان فرد مبتلا خارج می‌شود، از مهم‌ترین راه‌های انتقال معرفی شده است، به این خاطر شستشوی مرتب دست‌ها، رعایت فاصله در اجتماعات، دست‌نزدن به دهان، بینی و چشم‌ها و رعایت بهداشت تنفسی از سوی سازمان بهداشت جهانی در راستای حفظ سلامتی افراد توصیه می‌شود (۱۶).

۶. ضرورت تعیّن قانونی حق تأمین اجتماعی افراد مبتلا به کرونا: کروناویروس در تاریخ ۱۱ مارس ۲۰۲۰ از سوی سازمان جهانی بهداشت به عنوان یک بیماری همه‌گیر جهانی معرفی شد. در واقع همه‌گیری ویروس کرونا را می‌توان به مثابه نبرد یک نسل برای بقا نامید که صلح و امنیت جهان را تهدید می‌کند و شورای امنیت به عنوان حافظ صلح و امنیت بین‌المللی طبق ماده ۲۴ منشور ملل متحد نهادی کلیدی در جهت خروج از این بحران تلقی می‌شود. از همان تاریخ، قطع‌نامه‌های متعددی از جمله قطع‌نامه شماره ۲۵۳۲ و ۲۵۶۵ تصویب شد. در این قطع‌نامه‌ها بر ضرورت توقف عمومی و فوری مخاصمات به دلیل همه‌گیری کروناویروس و بر اجازه ارسال واکسن به مناطق جنگی تأکید شد. قطع‌نامه‌های شورای امنیت و مجمع عمومی سازمان ملل مبارزه با کروناویروس را از طریق همکاری و همبستگی بیشتر ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی میسر دانسته است که نیازمند یک اقدام بین‌المللی هماهنگ، فراگیر، جامع و جهانی می‌باشد. لزوم توسعه مشارکت‌های بین‌المللی به ویژه برای ارزیابی توانایی تولید و توزیع واکسن، به رسمیت‌شناختن زمینه‌های مختلف ملی و لزوم حفظ انگیزه‌ها برای تولید محصولات جدید بهداشتی و امکانات پزشکی در این حوزه و شناخت نقش ایمن‌سازی گسترده و پوشش بیمه‌ای در برابر کروناویروس از نکات برجسته این قطع‌نامه‌ها می‌باشد. حق‌های بشری صرفنظر از مبنا و ماهیت خود نیاز به تضمین و رعایت دارند؛ به همین منظور با نظام حقوقی ارتباط می‌یابند و متعین می‌گردند. در پرتو شکل‌گیری یک مکانیزم اجرایی مؤثر است که حقوق بشر مدون به بهترین نحو ممکن اجرا و تضمین می‌شوند. به موجب ماده ۵۵ منشور ملل متحد «به منظور ایجاد شرایط ثبات و رفاه که لازمه تأمین روابط مسالمت‌آمیز و دوستانه ملت‌ها بر اساس احترام و اصل تساوی مردم و حق آنان در تعیین سرنوشت خویش است. سازمان ملل متحد... (ج) ـ احترام جهانی و مؤثر حقوق بشر و آزادی‌های اساسی همه انسان‌ها را فارغ از تفاوت‌های نژادی، جنسی، زبانی و مذهبی تشویق خواهد کرد» (۱۷)، در حال حاضر شیوع ویروس کرونا موجبات نگرانی و عدم امنیت همه شهروندان را فراهم نموده است، در طول تاریخ برای مقابله با چنین مخاطراتی تلاش‌های گسترده و فراوانی از سوی انسان‌ها به عمل آمده و تدابیر و راهکارهایی هم در مورد آن‌ها اتخاذ شده است. یکی از راهکارها تأمین اجتماعی می‌باشد. به عنوان نمونه در یک خانواده، اگرچه وظیفه تأمین اجتماعی در وهله اول و به موجب قواعد سنتی بر عهده والدین است، با این حال ناتوانی یا کم‌توانی برخی از خانواده‌ها، ضرورت دخالت مرجع تأمین اجتماعی را برای حمایت از کودکان به عنوان عضوی از خانواده که افراد تبعی محسوب می‌گردند، در پی خواهد داشت. قاعده اخیر به عنوان یکی از تعهدات مسلم دولت‌ها در ماده ۲۷ کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۸۹ مورد شناسایی قرار گرفته است. بموجب بند ۱ از ماده ۲۷ «کشورهای طرف کنوانسیون حق تمام کودکان را نسبت به برخورداری از استاندارد مناسب زندگی برای توسعه جسمی، ذهنی، روحی، اخلاقی و اجتماعی به رسمیت می‌شناسد.» بدون تردید به رسمیت‌شناختن یک حق، تلاش و برنامه‌ریزی برای صیانت از آن را در پی دارد. به همین دلیل بند ۱ ماده ۲۶ کنوانسیون حقوق کودک، مبنای کامل‌تری ارائه می‌نماید به موجب این بند «کشورهای طرف کنوانسیون حق برخورداری از تأمین اجتماعی، از جمله بیمه اجتماعی را به رسمیت می‌شناسد و اقدام لازم را جهت دستیابی به تحقق کامل این حق، مطابق با

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

قوانین ملی، به عمل خواهند آورد.» در بند ۲ ماده اخیر، به این نکته مهم اشاره شده که حق برخورداری کودکان از تأمین اجتماعی، بسته به منافع و شرایط کودک و اشخاصی که مسئولیت نگهداری وی را بر عهده دارند و نیز هرگونه ملاحظه دیگری مربوط به کاربرد این مزایا در جهت منافع کودک، متفاوت خواهد بود. بنابراین اگرچه تأمین اجتماعی تمامی کودکان حق مسلم ایشان است و ماده ۲۶ در این زمینه قائل به تبعیض نیست، با وجود این باید معتقد بود که دولت در تلاش برای تحقق این حق اجتماعی باید نیازهای ویژه کودکان را در وهله اول و نیاز طبقه‌های مختلف کودکان را با لحاظ وضعیت مالی، اجتماعی، فرهنگی، قومی و مذهبی ایشان و اشخاصی که سرپرستی آن‌ها را بر عهده دارند، مورد توجه قرار داده و بر همین اساس اقدام به برنامه‌ریزی برای تأمین اجتماعی کودکان در سطح کلان نمایند. در ماده ۲ کنوانسیون حقوق کودک آمده است، کشورهای طرف کنوانسیون، حقوقی را که در این کنوانسیون در نظر گرفته‌اند برای تمام کودکانی که در حوزه قضایی آنان زندگی می‌کنند، بدون هیچ‌گونه تبعیضی از حیث نژاد، رنگ، مذهب، زبان، عقاید سیاسی، ملیت، جایگاه قومی و اجتماعی، عدم توانایی، تولد و سایر احوال شخصیه والدین یا قیم قانونی محترم شمرده و تضمین خواهد نمود. بنابراین قید تولد که در این ماده کنوانسیون آمده، میان کودکان مشروع و نامشروع از لحاظ برخورداری از حقوق که برای کودک در نظر گرفته شده است، تفاوتی قائل نمی‌شود (۱۹-۱۸). همچنین مثلاً در اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاقین اعلام و موافقت شده است که هر یک از افراد بدون تبعیض از تمام جهات در تمامی حقوق و آزادی‌های که در آن کنوانسیون‌ها و اعلامیه‌ها اعلام شده، ذی‌حق‌اند. ماده ۴ کنوانسیون مقرر می‌دارد: کشورهای طرف کنوانسیون همه اقدامات تقنینی، اداری و دیگر اقدامات مناسب و مقتضی را برای اجرای حقوق به رسمیت شناخته‌شده در کنوانسیون حاضر به کار می‌گیرند. میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شامل حقوق مربوط به وضعیت مادی افراد است. در خصوص حقوق اقتصادی و اجتماعی، از جمله حق بر تأمین اجتماعی، دولت‌های طرف این میثاق متعهد می‌شوند چنین اقداماتی را در جهت به کارگیری حداکثر منابع موجود خود و در صورت لزوم در چارچوب همکاری بین‌المللی به عمل خواهند آورد. یک کشور طرف کنوانسیون باید قوانین داخلی خود را بررسی کرده و تضمین کند که قوانین مطابق و سازگار با کنوانسیون است. برای مثال، در زمینه بهداشت و رفاه اجتماعی، بسیاری از کشورها، هنجارهای حقوقی را برای ایجاد اصول معین و تضمین عدم تبعیض توسعه داده‌اند (۷).

استیفای حقوق بشر به موجب این میثاق بین‌المللی حقوق فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی که حق تأمین اجتماعی را از جمله مهم‌ترین حقوق افراد انسانی معرفی کرده است متضمن تکالیفی است که بر عهده دولت‌ها گذارده شده و از لحاظ اجرایی در سرنوشت حق تأمین اجتماعی بسیار مؤثر است. در بند ۱ ماده ۵ میثاق آمده است که: «هیچ یک از مقررات این میثاق نباید به گونه‌ای تفسیر گردد که متضمن ایجاد حقی برای هر دولت، هر گروه و هر فردی گردد که با استناد به آن در تضییع هر یک از حقوق و آزادی‌های شناخته‌شده در این میثاق یا محدودکردن بیش از آنچه در این میثاق پیش بینی شده است، فعالیتی کند یا اقدامی به عمل آورد.» این قبیل تعهدات در مورد حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نظیر حق تأمین اجتماعی بدین صورت است که هر یک از طرفین میثاق مکلف شده است که با سعی و کوشش خود و از طریق همکاری بین‌المللی، خصوصاً در طرح‌های اقتصادی و فنی، با بهره‌برداری از حداکثر منابع موجودی که دارد، به منظور تحقق کامل حق تأمین اجتماعی و با استفاده از کلیه عوامل مناسب، خصوصاً با وضع مقررات قانونی، اقدام نماید (بند ۱ ماده ۲) و این مسأله بیانگر این است که اجرای حق تأمین اجتماعی مبتنی بر اقدامات «فرد» نشده، بلکه منوط به تدابیر و ابتکارات دولتی گردیده است. تعهد دولت‌ها در خصوص حق تأمین اجتماعی تعهد به «توسعه» یا اعتلای آن است. به این ترتیب مشخص می‌گردد، به موجب اسناد حقوق بشری مرتبط حق تأمین اجتماعی حق همه افراد انسانی است، البته در این مورد نیز باید قوانینی وضع شود یا تصمیماتی اتخاذ گردد تا

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

نهایتاً این حق به طور مؤثر تضمین و رعایت گردد. حق تأمین اجتماعی که حق نسل دومی در ادبیات حقوق بشر تلقی می‌گردد، بیانگر حق مطالبه از دولت است به این معنا که حق درخواست از دولت برای تحقق آن لازم است (۲۰). تحقق حق تأمین اجتماعی به مثابه حق بشری مستلزم مداخله ایجابی دولت و به کارگیری کلیه امکانات موجود است. دولت‌ها مکلفند که با سعی و کوشش خود و از طریق همکاری بین‌المللی، با بهره‌برداری از حداکثر منابع موجودی که دارد، به منظور تحقق کامل حق تأمین اجتماعی و با استفاده از کلیه عوامل مناسب، خصوصاً با وضع مقررات قانونی، اقدام نماید (۲). تعهد دولت در خصوص تحقق حق تأمین اجتماعی افراد در چارچوب تعهد به وسیله معنا می‌یابد که به موجب آن مکلف است تمام تلاش خود را برای تحقق محتوی آن به کار گیرد، این‌گونه است که حق تأمین اجتماعی از حق‌های مثبت به شمار می‌رود، زیرا با مداخله ایجابی دولت محقق می‌گردد (۲۱). بر اساس ماده ۲۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر، همه اعضای جامعه از حق بر تأمین اجتماعی برخوردارند. در حقیقت اعلامیه اولین سند جهان‌شمول حقوق بشری است که به چنین تفصیلی یک ماده کامل را به این موضوع اختصاص داده است. ماده ۲۲ اعلامیه، بهره‌مندی و شناسایی این حق را از طریق تلاش‌های ملی و همکاری‌های بین‌المللی امکان‌پذیر می‌داند. در حقیقت بر اساس اعلامیه حقوق بشر، کشورهای توسعه‌یافته و غنی، تکلیف و تعهد حقوق بشری نسبت به شهروندان دیگر کشورها برای کمک به آن‌ها در تلاششان در تضمین تأمین اجتماعی شهروندانشان دارند و از آن مهم‌تر اینکه اعلامیه، بهره‌مندی از این حق را در راستای احترام به حیثیت انسانی و ارتقای آزادانه شخصیت انسانی می‌بینند (۳). همچنین از زمان تصویب مقاوله‌نامه شماره ۱۰۲ در سال ۱۹۵۲ به بعد: این دوره در واقع دوره اتخاذ «نگرش تأمین اجتماعی» توسط سازمان بین‌المللی کار است. مقاوله‌نامه شماره ۱۰۲ نقطه عطفی در قانونگذاری بین‌المللی تأمین اجتماعی محسوب می‌شود. در این مقاوله‌نامه ۹ شاخه از حمایت‌های تأمین اجتماعی به عنوان «استانداردهای حداقل تأمین اجتماعی تعیین شده است که عبارتند از: ۱ـ مراقبت پزشکی؛ ۲ـ حمایت ایام بیماری؛ ۳ـ حمایت ایام بیکاری؛ ۴ـ حمایت ایام سالمندی؛ ۵ـ حادثه ناشی از کار؛ ۶ـ حمایت خانواده؛ ۷ـ حمایت ایام بارداری؛ ۸ـ حمایت ازکارافتادگی؛ ۹ـ حمایت از بازماندگان (۲۲).

وزرای امور خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی نیز در سال ۱۹۹۰ در کنفرانس قاهره متن اعلامیه‌ای را تحت عنوان اعلامیه حقوق بشر اسلامی به تصویب رساندند (۲۳)، در ابتدا قرار بر این بوده است که سندی الزام‌آور تدوین شود، اما ماده بیست و هشتم سند که پیش از آن در کنفرانس مقدماتی تهران تصویب و بر مبنای آن سندی الزام‌آور بوده است، در کنفرانس قاهره به تصویب نرسید و بالاخره سندی تحت عنوان اعلامیه به تصویب رسید (۲۴). به عبارت دیگر این اعلامیه در محتوا و ماهیت موجد حق خاصی نبود و دوران جدیدی را در زمینه حقوق بشر نگشود و تنها حقوق بشر متجلی در متون اسلامی را به شیوه‌ای جدید در برابر اعلامیه جهانی حقوق بشر مطرح نمود. این اعلامیه نیز با تأکید بر اینکه: «خداوند انسان‌ها را به بهترین وجه آفرید و به او حیثیت داد و وی را خلیفه خود در زمین گردانید»، اعلام می‌دارد که: «همه مردم در اصل شرافت انسانی و تکلیف و مسئولیت برابرند بدون هرگونه تبعیضی از لحاظ نژاد، رنگ یا زبان یا جنس یا اعتقاد دینی یا وابستگی سیاسی یا وضع اجتماعی و...» (بند «الف» ماده ۱) و ضمن تأکید بر اینکه «هر انسانی حیثیتی دارد» (ماده ۴)، تصریح می‌کند انسان آزاد متولد می‌شود و هیچ احدی حق به بردگی کشیدن یا ذلیل‌کردن یا مقهورکردن یا بهره‌کشیدن یا به بندگی‌کشیدن او را ندارد {و} استعمار به انواع گوناگونش و به اعتبار اینکه بدترین نوع بردگی است، شدیداً تحریم می‌شود و ملت‌هایی که از آن رنج می‌کشند، حق دارند از آن رهایی یافته و سرنوشت خویش را تعیین کنند» (ماده ۱۱). بند «الف» ماده ۶ این اعلامیه می‌گوید: «در حیثیت انسانی، زن با مرد برابر است» و بند «الف» ماده ۱۹ آن بر برابری مردم در برابر شرع تأکید دارد. بند «الف» ماده هفتم از اعلامیه مذکور بر حمایت و حفاظت از جنین و مادر تأکید نموده است: «هر کودکی از زمان تولد حقی بر گردن والدین خویش و جامعه و دولت در محافظت دوران طفولیت و

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

تربیت‌نمودن و تأمین مادی و بهداشتی و معنوی دارد، در ضمن باید از جنین و مادر نگهداری شود و مراقبت‌های ویژه نسبت به آن‌ها مبذول شود.» در واقع می‌توان گفت نگهداری و مراقبت ویژه از مادر و جنین در دوارن بارداری به ویژه در برابر کرونا، از جمله حمایت‌های موضوع تأمین اجتماعی است که در این اعلامیه بر آن تأکید گردیده است (۵).

با بررسی اسناد حقوق بشری می‌توان به این نتیجه رسید که در واقع احترام به کرامت ذاتی انسان‌ها ایجاب می‌کند تدابیر لازم برای حمایت از همه افراد یک جامعه در مقابل مشکلات اجتماعی، از جمله در مواجهه با بیماری‌های فراگیر اندیشیده شود و وسایل و مقدمات لازم برای تأمین امنیت و آسایش و رفاه آن‌ها فراهم گردد، وگرنه تمامیت جسمانی و معنوی و حیثیت ایشان در حوادثی مانند کرونا به شدت لطمه خواهد دید و از سوی دیگر اگر سطوح ابتدایی و متوسط خواسته‌های انسان‌ها در قالب کمک‌ها و حمایت‌های تأمین اجتماعی و نظایر آن برآورده نگردد، اساساً فرصتی برای پرداختن به مراتب بالای این نیازها باقی نخواهد ماند (۲۵). از آنجا که خانواده واحد بنیادین جامعه است باید آن را مورد حمایت قرار داد و برای مقابله با این خطرات، تدابیری اندیشید. همانطور که بیان شد، در اسناد حقوق بشری بر لزوم برقراری حداقل امکانات بهداشتی برای افراد انسانی، برقراری بیمه و سایر تضمین‌های حقوقی تأمین اجتماعی و اقدامات ضروری جهت تسریع بهبود جسمی و روانی انسان‌ها و نیز حمایت همه‌جانبه از آن‌ها جهت بهره‌مندی از مراقبت‌های ویژه و دسترسی مؤثر به خدمات مراقبتی، بهداشتی و توان‌بخشی، آمادگی برای اشتغال و پیشرفت فرهنگی و نیز مبادله بین‌المللی اطلاعات در این حوزه تأکید شده است. به عنوان نمونه در نظام حقوقی ایران علاوه بر اصول ۳، ۲۹ و ۴۳ قانون اساسی که به موضوع برخورداری از تأمین اجتماعی به عنوان حقی همگانی پرداخته‌اند، قانون ساماندهی بهداشت و درمان (۱۳۸۱ ش.)، قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی (۱۳۶۷ ش.)، قانون تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (۱۳۶۷ ش.)، قانون طرز جلوگیری از بیماری‌های آمیزشی و بیماری‌های واگیردار (۱۳۲۰ ش.) و قانون تأمین اجتماعی (۱۳۵۴ ش.) متضمن احکامی در خصوص برخورداری افراد جامعه از حق بهداشت، درمان بیماری‌ها و برخورداری از حمایت‌های اجتماعی در قالب بیمه و... می‌باشد. اهمیت و جایگاه این قوانین در حوادثی مانند بحران کرونا اهمیت خود را بیش از پیش برای همه افراد به ویژه اقشار آسیب‌پذیر نظیر کودکان و سالمندان و افراد بی‌بضاعت نشان می‌دهد، زیرا آثار ناشی از بحران‌های طبیعی و انسانی بر افراد آسیب‌پذیر بیشتر است، چراکه این گروه‌ها به دلیل دسترسی‌نداشتن به خدمات اجتماعی، بیمه‌ای و حمایت کافی آسیب بیشتری متحمل می‌شوند. بحران اقتصادی به ویژه اکنون که شیوع کرونا بر اقتصاد هم تأثیر گذاشته است، هزینه‌های زندگی علاوه بر امور جاری سابق به تهیه وسایل بهداشتی نظیر ماسک و دستکش و مواد ضد عفونی‌کننده نیز تسری پیدا کرده و برخی از افراد به دلیل عدم توانایی اقتصادی از دسترسی به آن‌ها محروم هستند و همین امر می‌تواند شیوع بیماری را گسترش دهد. بنابراین لزوم برقراری حداقل امکانات بهداشتی برای افراد، برقراری بیمه و سایر تضمین‌های حقوقی تأمین اجتماعی و اقدامات ضروری جهت تسریع بهبود جسمی و روانی انسان‌ها و نیز حمایت همه‌جانبه از اقشار آسیب‌پذیر جهت بهره‌مندی از مراقبت‌های ویژه و دسترسی مؤثر به خدمات مراقبتی، بهداشتی و توان‌بخشی، در شرایط بحرانی مورد تأکید می‌باشد. کاهش عوارض نامطلوب بحران کرونا بر افراد جامعه مستلزم اقدامات حمایتی به ویژه از سوی دولت است.

۷. آثار پوشش بیمه‌ای بر افراد مبتلا ویروس کرونا: حق حیات، از جمله حقوق بنیادین بشر است که تضمین و رعایت آن از طرق مختلف تحقق می‌یابد. دسترسی به بهداشت و خدمات درمانی و پزشکی و پوشش بیمه‌ای از جمله راه‌های تأمین حق حیات انسان‌ها است به طور مشخص‌تر «حق بر بهداشت و سلامت»، ایجاب می‌کند که اگر انسان در هر دوره‌ای از زندگی خود که بیمار شد، بدون نگرانی‌های مالی به طور رایگان از خدمات درمانی مناسب و استانداردهای لازم برخوردار باشد. این وظیفه دولت‌هاست که با بودجه‌گذاری

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

مناسب و حساب‌شده، امکانات بهداشتی و درمانی را بدون تبعیض، در اختیار عموم شهروندان قرار دهند.

سیاست‌های اقتصادی موسوم به تعدیل ساختاری، خصوصی‌سازی، مقررات‌زدایی و...، به طور نظام‌مند و ساختاری، به نقض حق سلامت و دسترسی شهروندان به خدمات درمانی منجر شده است. بی‌اعتباری «دفترچه‌های تأمین اجتماعی» و حذف تدریجی یارانه ورود بسیاری از داروها خارجی و... نمونه‌هایی از وضعیت حاضر است که الزاماً هم به بحران کنونی کرونا ربطی ندارد.

تا وقتی که یک نظام درمانی همگانی، رایگان، مناسب و استاندارد وجود نداشته باشد، وضعیت مناسبی قابل تصور نیست. سیاست‌هایی که در نهایت به «کالایی‌شدن بیشتر بخش خدمات درمانی»، حذف یارانه‌ها و افزایش مراکز درمانی خصوصی و... انجامیده است. روشن است که به دنبال اجرای چنین سیاست‌هایی، اقشار آسیب‌پذیر و حاشیه‌ای جامعه بیش از گذشته از خدمات درمانی مناسب محروم شده‌اند و در معرض بیماری و مرگ قرار گرفته‌اند. دولت موظف است از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات بهداشتی و درمانی و بیمه‌ای را برای عموم مردم جامعه تأمین کند. در چارچوب اسناد بین‌المللی، از جمله کنوانسیون حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سازمان ملل نیز دولت‌ها تعهدات حقوقی مشابه‌ای را پذیرفته است. به لحاظ تئوری، دسترسی شهروندان به خدمات درمانی یک «حق» است. به این معنا که در اسناد متعدد حقوق بشری، چه در سطح ملی، منطقه‌ای و چه جهانی، «حق به برخورداری از خدمات درمانی» و... پذیرفته شده است. اگر تمامی تعهدات حقوقی دولت‌ها، چه داخلی و چه بین‌المللی را ارزیابی کنید در نهایت به این اصل قابل دفاع می‌رسید که دسترسی به خدمات درمانی «کالا» نیست و نباید در چارچوب مناسبات «بازار» قرار گیرد، بلکه این وظیفه و تکلیف حقوقی دولت‌ها است که با بودجه‌گذاری‌های درست و مناسب، تأمین اعتبار کنند، بیمارستان و مراکز درمانی بسازند و هزینه‌های کادرهای درمان و تجهیزات پزشکی را بپردازند. گسترش دسترسی به خدمات درمانی، از جمله آثار عینی است که شخص بیمه‌شده از آن برخوردار خواهد شد. به عنوان نمونه شرکت بیمه سلامت فیلیپین از همان ابتدای شیوع ویروس کرونا حدود ۵۸۳ میلیون دلار به بیمارستان‌ها اختصاص داد. این شرکت با استفاده از مکانیزم جبرانی موقتی تلاش کرد تا بتواند افراد مبتلای تحت پوشش را مورد حمایت قرار دهد. ارائه مزایای غرامت دستمزد ایام بیماری نیز از جمله دیگر آثار عینی پوشش بیمه‌ای است در شرایطی که همه‌گیری باعث ابتلای بسیاری از کارگران می‌شود طرح‌های غرامت دستمزد در ایام بیکاری اهمیت می‌یابد، هدف اصلی این طرح ارائه جایگزین درآمد و جلوگیری از فقر در شرایط بد موقت جسمانی است تا این امکان را برای نیروی کار فراهم کند که کامل بهبود یابد و مجدد به کار برگردد. با رسمیت‌شناختن بیماری کرونا به عنوان بیماری شغلی می‌توان آثار سوء ناشی از این بیماری را کاهش داد صدمات وارده بر انسان‌ها در نتیجه حوادث و بیماری‌های شغلی یکی از مشکلات مهم مربوط به سلامت محیط کار است و هزینه‌های گزاف اجتماعی و اقتصادی را بر مردم و سازمان‌های تأمین اجتماعی تحمیل می‌کند. در پی شیوع کروناویروس توجه کشورها به اهمیت تأمین اجتماعی در بیماری‌های شغلی از طریق به رسمیت‌شناختن این بیماری به عنوان بیماری شغلی بیشتر شده است.

نتیجه‌گیری

تمامی ابنای بشر، آزاد به دنیا آمده و از لحاظ منزلت و حقوق با هم برابرند. منشأ پیدایش همه آدمیان یکی است. از این رو هیچ فردی بر دیگری برتری ذاتی ندارد. همه انسان‌ها فارغ از هر مبنایی از یک سلسله حقوق برخوردارند، چون همه برابر هستند. در واقع احترام به کرامت ذاتی انسان‌ها ایجاب می‌کند تدابیر لازم برای حمایت از تک‌تک ایشان در مقابل مشکلات اقتصادی و اجتماعی اندیشیده شده و وسایل و مقدمات لازم برای تأمین امنیت و آسایش و رفاه آن‌ها فراهم گردد. در شرایط بحران کرونا، احساس ناامنی، نداشتن تکیه‌گاه اجتماعی ناشی از کاهش درآمد، مشکلات تأمین زندگی و همچنین ضعف قوانین و محدودیت‌های حقوقی موجود، عرصه زندگی را

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

برای افراد بشر تنگ کرده است. وجود اشخاص در اجتماع که به واسطه بیماری یا بیکاری محکوم به فقر شده‌اند و یا کسانی که به واسطه پیری یا نقض عضو تکدی را پیشه می‌کنند، دیگر آزادی و حیثیت انسانی کیمیایی است که نیل به آن محال است. لازم است سازمان جهانی بهداشت به فکر افرادی که خود خطر بزرگی برای انتقال ویروس کرونا هستند، باشد و با تمرکز سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها و یک برنامه‌ریزی صحیح و در نهایت عملکرد جامعی در این زمینه انجام دهد. تأمین اجتماعی یکی از پتانسیل‌هایی است که می‌توان به آن‌ها برای پیشگیری از ویروس کرونا تکیه کرد تا به صورت ملی در سطح جهان مانع از شیوع بیماری شود. رشد قابل توجه افراد مبتلا به کووید-۱۹ جوامع را با معضل و گاه ابر چالشی جدی در بخش امنیت اجتماعی مواجه نموده تا آنجا که نمی‌توان نسبت به چنین گسله‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و به چالش‌کشیدن نظام اخلاق عمومی اغماض روا داشت. امروزه، این مهم نگاه دستگاه‌های اجرایی و تقنینی را در جهت شناخت راهکارهای مربوط به کاهش آسیب‌های اجتماعی ناشی از این پدیده نوظهور و اتخاذ تدابیر قانونی برای اعمال مسئولیت حمایت اجتماعی به خود معطوف نموده است. تعمیم بیمه‌های اجتماعی نظیر بیماری، بازماندگان و خدمات درمانی و بیکاری به افراد مبتلا به کووید-۱۹ منجر به کاهش آسیب‌های وارده به آنان شده است.

۱ـ از جمله سیاست‌ها و اقدامات پیشنهادی شامل پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری به کلیه بیمه‌شدگان مبتلا به بیماری کووید-۱۹ صرفاً به استناد گواهی مراجع پزشکی مربوطه و بدون نیاز به انجام سایر تشریفات مقرر تا زمان بهبود کامل و تعلیق بازرسی بیمه بیکاری برای استمرار مقرری می‌باشد. اگر نظام چندلایه تأمین اجتماعیِ مبتنی بر پایگاه اطلاعات رفاه اتباع، سامانه پنجره واحد خدمات رفاه و تأمین اجتماعی و پرونده الکترونیک رفاه و تأمین اجتماعی و شناسنامه اقتصادی اجتماعی خانوارها در کشور وجود داشت؛ لایه‌بندی امدادی، حمایتی و بیمه‌ای و سطح‌بندی پایه، مازاد و مکمل به اجرا گذاشته می‌شد و افراد به طور عام و گروه‌های آسیب‌پذیر به طور خاص با استحقاق سنجی در لایه‌ها و سطوح نظام چندلایه جانمایی شده بودند، اقدامات در مقابله با بحران جدید قاعده‌مند و مؤثرتر می‌شد و حمایت از افراد واقعاً نیازمند بهتر صورت می‌گرفت.

۲ـ همه‌گیری کرونا نشان داد که نظام تأمین اجتماعی و سازمان تأمین اجتماعی کشور در پوشش شاغلان غیر مزدبگیر و همچنین بیکاران در بخش‌های مختلف با مشکلات مواجه است، هنوز تعداد زیادی از شاغلان در بخش‌های غیر رسمی و غیر مزدبگیری و همچنین بیکاران، تحت پوشش حمایت‌های بیمه‌ای نیستند که این امر تحمل آسیب‌های ناشی از بحران کرونا را برای آن‌ها دشوار می‌کند، هنوز تعداد زیادی از افراد شاغل، در نبود حمایت‌های بیمه‌ای، بدون درآمد می‌شوند و در آستانه فقر قرار می‌گیرند و هنوز بیکاران جویای کاری هستند که از هیچ حمایتی برخوردار نیستند.

۳ـ دولت‌ها و حاکمیت‌ها در شرایط عادی باید از طریق طرح‌های قانونی و سیاست‌های ابتکاری خود به افزایش و تقویت ذخایر صندوق سازمان تأمین اجتماعی کمک کنند، نه آنکه آن‌ها را بستری برای اهداف سیاسی خود قرار دهند.

۴ـ تصویب قانون جهت پرداخت مزایای بیمه بیکاری به مشاغل آزاد و کارکنان موقت.

۵ـ وضع قوانین اختصاصی بهداشت عمومی در رابطه با بیماری‌های عفونی مانند قرنطینه، محدودیت رفت و آمد و تدوین و اجرای راهبردی اطلاع‌رسانی خطر.

۶ـ ارائه پیشنهاد توسط سازمان تأمین اجتماعی برای تصویب پرداخت کمک هزینه نقدی به بیمه‌شدگان.

۷ـ تصویب قانون برای جلوگیری از اخراج و بیکاری کارکنان از طریق پرداخت مزایای دولت به کارکنان (کاهش موارد پرداخت بیمه بیکاری از سوی تأمین اجتماعی).

۸ـ پرداخت درصدی از دستمزد شاغلان بخش خصوصی و عدم اخراج کارکنان به منظور کاهش تعهدات صندوق بیمه بیکاری.

۹ـ گسترش دسترسی به خدمات درمانی و پزشکی.

۱۰ـ گسترش و تسهیل غرامت دستمزد ایام بیماری.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

مشارکت نویسندگان

سیده‌لطیفه حسینی: ارائه ایده و موضوع، دسته‌بندی و تحلیل داده‌ها، ویرایش مقاله.

زینب عصمتی: جمع‌آوری مطالب و تدوین مقاله.

نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.

References

1 Shelton D. Regional protection of Human Rights. London: Oxford University Press; 2008. p.6-7.

2. Qari Seyed Fatemi SM. Human rights in the contemporary world. Tehran: Shahr-e Danesh; 2011. p.31. [Persian]

3 Kumar N. Human Rights Violations in Police Custody. New Delhi: SBS Publishers & Distrbutors Pvt. Ltd; 2009. p.53.

4. Available at: http://www.emedicalj.com/articles/102263.html.

5. East R. Social security Law. Berlin: Heidelberg 1999. p.15-16

6. Eibe R. Social security as a Human Right. Berlin: Heidelberg; 2007. p.15.

7. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. 1966. Article.9.

8. Falsafi H. Right, peace and human dignity. Law Quarterly. 2002, 26-27: 5-130. [Persian]

9. Qari Seyed Fatemi SM. Fundamentals of Ethical Justification of Contemporary Human Rights. Journal of Legal Research, Faculty of Law, Shahid Beheshti University. 2002; 35-36: 111-192. [Persian]

10. Rasekh M. Theory of International Human Rights. Journal of Legal Research. 2005; (41): 11-83. [Persian]

11. Rahimi Nejad E. Islamic attitude to human dignity. Scientific Quarterly, Specialized in Legal Knowledge. 2011; 2: 13-126. [Persian]

12. Mojtahedi MR. Legal Basis and the Historical Process of Social Security, Perspectives on Social Security Law. Tehran: Proceedings of the Conference on Explaining the Status of Social Security Law, Atieh Song Cultural-Artistic Institute; 2005. p.347. [Persian]

13, Naeimi A, Parto H. Social security rights: With emphasis on insurance. Tehran: Samt; 2019. p.37. [Persian]

14, Mousavi SF. Social security system from the perspective of Islam. Tehran: Proceedings of the conference explaining the status of social security rights, Atieh Song Cultural-Artistic Institute; 2005. p.229. [Persian]

15. Nosrati Nejad F. Investigating the role and status of social security. Social Security Quarterly. 2004; 18(3): 7-20. [Persian]

16. United Nation Charter. 1945. Article.55.

17. Convention on the Rights of the Child. 1989. Article.27.

18. International Covenant on Economic. Social and Cultural Rights. 1966. Article.4.

19. Harris DJ. Case and Materials on International Law. 6th ed. London: Sweet and Maxwell; 2004. p.655.

20. Universal Declaration of Human Rights. 1948. Article.24. p.3.

21. Naserzadeh H. Human Rights Declaration. Tehran: Maajed publications; 1993. p.4. [Persian]

22. Jafari Tabrizi MT. Research in the two systems of universal human rights (from the perspective of Islam and the West) and their application to each other. Tehran: Office of International Legal Services of the Islamic Republic of Iran; 1991. p.198-199. [Persian]

23. Safaei SH. Human Rights in Islam and the Universal Declaration of Human Rights. Journal of the Faculty of Law and Political Science. 1991; 27: 1-16. [Persian]

24. ILO. Social protection responses to the Covid-19 crisis Country responses in Asia and the Pacific. Geneva: ILO; 2020b.

25. ISSA. Covid-19 crisis: A renewed attention to sickness benefits. 2020. Available at: https://www.issa.int/analysis/covid-19-crisis-renewed-attention-sickness-benefits. Last Visited January 1, 2022.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق پزشکی ایران است.